

Badania przesiewowe w kierunku raka: przegląd

Badania przesiewowe w kierunku raka polegają na szukaniu raka, zanim pojawią się jakiegokolwiek objawy, kiedy może być łatwiejszy do leczenia. Wykazano, że niektóre badania przesiewowe pomagają ludziom żyć dłużej, ale wszystkie badania niosą zarówno korzyści, jak i możliwe szkody. Rozmowa z zespołem opieki zdrowotnej pomaga zdecydować, które badania są odpowiednie dla Ciebie.

Wersja w skrócie

Badania przesiewowe w kierunku raka polegają na szukaniu raka, zanim pojawią się jakiegokolwiek objawy. Badania przesiewowe mogą pomóc wykryć raka na wczesnym etapie. Gdy nieprawidłową tkankę lub raka znajdzie się wcześniej, może być łatwiej go leczyć lub wyleczyć. Zanim pojawią się objawy, rak może urosnąć i się rozprzestrzenić, co może utrudnić leczenie.

Ważne, aby pamiętać, że gdy lekarz proponuje badanie przesiewowe, nie zawsze oznacza to, że uważa, że masz raka. Badania przesiewowe wykonuje się wtedy, gdy nie masz objawów raka.

Krótko mówiąc: badania przesiewowe szukają raka wcześniej, zanim poczujesz, że coś jest nie tak.

Główne rodzaje badań przesiewowych

Badania przesiewowe obejmują:

- **Badanie fizykalne i wywiad** — sprawdzenie ciała pod kątem ogólnych oznak zdrowia, w tym guzków lub czegokolwiek nietypowego. Obejmuje też przyjrzenie się Twoim nawykom zdrowotnym i przebytym chorobom.
- **Badania laboratoryjne** — badania próbek, takich jak tkanka, krew lub mocz.
- **Badania obrazowe** — procedury, które tworzą obrazy obszarów wewnątrz ciała.
- **Badania genetyczne** — badanie laboratoryjne, które szuka zmian w genach lub chromosomach mogących być oznaką choroby albo ryzyka jej wystąpienia.

Co badania przesiewowe mogą, a czego nie mogą

Dobrze działające badanie przesiewowe robi cztery rzeczy:

- Wykrywa raka, zanim pojawią się objawy.
- Dotyczy raka, który łatwiej leczyć, gdy zostanie wykryty wcześniej.
- Daje niewiele błędnych wyników.

- Zmniejsza szansę śmierci z powodu tego raka.

Badania przesiewowe **nie** służą do rozpoznawania raka. Jeśli wynik jest nieprawidłowy, można wykonać kolejne badania, aby sprawdzić, czy jest rak. Na przykład mammografia przesiewowa może wykryć guzek, ale guzek może być rakiem albo czymś innym. Aby to ustalić, potrzebne są badania diagnostyczne, które mogą obejmować biopsję.

Czy badania przesiewowe pomagają ludziom żyć dłużej?

W przypadku wielu nowotworów szansa na wyzdrowienie zależy od stopnia zaawansowania — od tego, jak bardzo rak się rozprzestrzenił — w chwili wykrycia. Nowotwory wykryte na wcześniejszych stopniach zaawansowania są często łatwiejsze do leczenia. Wykazano, że niektóre badania przesiewowe zarówno wykrywają nowotwory wcześniej, jak i zmniejszają szansę śmierci z ich powodu. Przykłady to mammografia w raku piersi oraz sigmoidoskopia i badanie krwi utajonej w kale w raku jelita grubego. Inne badania wykrywają raka wcześniej, ale nie udowodniono, że zmniejszają ryzyko śmierci z jego powodu.

Badania nad badaniami przesiewowymi porównują wskaźniki zgonów u osób badanych i niebadanych. Pewne rzeczy mogą sprawić, że badania przesiewowe wydają się bardziej pomocne, niż są. Należą do nich błąd wyprzedzenia czasowego (lead-time bias), nadrozpoznanie i błąd zdrowej osoby badanej. Dlatego naukowcy dokładnie badają badania przesiewowe, zanim dane badanie stanie się standardem.

Badania przesiewowe wiążą się z ryzykiem

Badania przesiewowe mają też wady. Nie wszystkie badania przesiewowe są pomocne, a większość wiąże się z ryzykiem. Warto znać ryzyko danego badania i wiedzieć, czy wykazano, że zmniejsza ono szansę śmierci z powodu raka.

- **Niektóre badania mogą powodować problemy.** Na przykład badanie przesiewowe w kierunku raka jelita grubego za pomocą sigmoidoskopii lub kolonoskopii może spowodować rozdarcia w błonie wyściełającej jelito grube.
- **Możliwe są wyniki fałszywie dodatnie.** Badanie może wyglądać na nieprawidłowe, nawet gdy nie ma raka. Może to powodować niepokój i zwykle prowadzi do kolejnych badań, które również wiążą się z ryzykiem.
- **Możliwe są wyniki fałszywie ujemne.** Badanie może wyglądać na prawidłowe, nawet gdy rak jest obecny. Może to sprawić, że ktoś opóźni szukanie pomocy.
- **Wykrycie raka może nie pomóc.** Niektóre nowotwory nigdy nie powodują objawów ani nie zagrażają życiu. Nie ma sposobu, aby wiedzieć, czy leczenie takiego raka pomogłoby komuś żyć dłużej. A leczenie ma działania niepożądane.

Krótko mówiąc: każde badanie przesiewowe ma korzyści i szkody.

Świadomy wybór

Zrozumienie korzyści i szkód badań przesiewowych jest ważne przy wyborze tych, które są odpowiednie dla Ciebie. Przed wykonaniem jakiegokolwiek badania przesiewowego omów je z lekarzem lub innym pracownikiem opieki zdrowotnej. Powinien on porozmawiać z Tobą o korzyściach, szkodach i niewiadomych związanych z badaniem i włączyć Cię w decyzję. Nazywa się to świadomym i wspólnym podejmowaniem decyzji. Czasami szkody i korzyści są niemal równe, a wybór jest trudny.

Co badania przesiewowe mogą, a czego nie mogą

Dobrze działające badanie przesiewowe wykrywa raka, zanim pojawią się objawy. Dotyczy raka, który łatwiej leczyć, gdy zostanie wykryty wcześniej. Daje też niewiele błędnych wyników i zmniejsza szansę śmierci z powodu tego raka.

Badania przesiewowe **nie** służą do rozpoznawania raka. Jeśli wynik jest nieprawidłowy, można wykonać kolejne badania, aby sprawdzić, czy jest rak. Na przykład mammografia przesiewowa może wykryć guzek, ale guzek może być rakiem albo czymś innym. Aby to ustalić, potrzebne są badania diagnostyczne, które mogą obejmować biopsję.

Czy badania przesiewowe pomagają ludziom żyć dłużej?

W przypadku wielu nowotworów szansa na wyzdrowienie zależy od stopnia zaawansowania — od tego, jak bardzo rak się rozprzestrzenił — w chwili wykrycia. Nowotwory wykryte na wcześniejszych stopniach zaawansowania są często łatwiejsze do leczenia. Wykazano, że niektóre badania przesiewowe zarówno wykrywają nowotwory wcześniej, jak i zmniejszają szansę śmierci z ich powodu, takie jak mammografia w raku piersi oraz sigmoidoskopia (badanie dolnej części jelita grubego za pomocą wziernika) i badanie krwi utajonej w kale (sprawdzenie, czy w stolcu jest ukryta krew) w raku jelita grubego. Inne badania wykrywają raka wcześniej, ale nie udowodniono, że zmniejszają ryzyko śmierci z jego powodu.

Badania nad badaniami przesiewowymi porównują wskaźniki zgonów u osób badanych i niebadanych. Pewne rzeczy mogą sprawić, że badania przesiewowe wydają się bardziej pomocne, niż są, takie jak błąd wyprzedzenia czasowego (wykrycie raka wcześniej bez zmiany momentu śmierci), nadrozpoznanie i błąd zdrowej osoby badanej (osoby, które wybierają badania przesiewowe, są zwykle zdrowsze już na początku). Dlatego naukowcy dokładnie badają badania przesiewowe, zanim dane badanie stanie się standardem.

Twój zespół opieki zdrowotnej jest najlepszym źródłem informacji o tym, które badania przesiewowe mają sens w Twoim przypadku.

Na podstawie wiarygodnego źródła

To tłumaczenie treści edukacyjnych na prosty język, oparte na źródle: Narodowy Instytut Raka. Aby uzyskać pełne i aktualne informacje, przeczytaj oryginalne źródło. Tylko do celów edukacyjnych — to nie jest porada medyczna. Zawsze rozmawiaj ze swoim zespołem opieki.

Narodowy Instytut Raka: cancer.gov/about-cancer/screening/patient-screening-overview-pdq

Zaktualizowano: 2026-07-02

Masz prawo do bezpłatnego tłumacza. Szpitale i przychodnie w Stanach Zjednoczonych, które otrzymują fundusze federalne, muszą zapewnić wykwalifikowanego tłumacza bez żadnych kosztów dla Ciebie. Możesz o niego poprosić w recepcji lub przed wizytą. Nie musisz prosić członka rodziny ani dziecka, aby tłumaczył za Ciebie.

Online: cancerexplained.org/languages/pl/cancer-screening-overview

Przetłumaczono z angielskiego artykułu na cancerexplained.org. Wersja angielska jest tą, która została sprawdzona ze źródłem.

Educational information only, not medical advice. An AI-assisted editorial system helped prepare this page. No named medical reviewer has reviewed it unless one is listed.

Można bezpłatnie drukować, kopiować i udostępniać bez zmian. Nie trzeba prosić o pozwolenie. Prosimy nie zmieniać treści medycznych. Źródło: cancerexplained.org. Informacje edukacyjne, nie porada medyczna.